

CARTIER *C* LASIC



OSCAR WILDE

1854-1900

OSCAR WILDE

Portretul lui Dorian Gray

Traducere de Radu TĂTĂRUCĂ

c l a s i c
CARTIER

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 24 05 87, tel.: 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.

Tel./fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md

Cartier & Roman LLC, Fort Lauderdale, SUA. E-mail: usa@cartier.md

Suport juridic: Casa de Avocatură *EuroLegal*

www.cartier.md

Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

Cartier eBooks pot fi procurate pe iBookstore.

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel./fax: 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Librăria 9, str. Pușkin, nr. 9, Chișinău. Tel.: 22 37 83. E-mail: libraria9@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România

Tel/fax: (021) 210.80.51

E-mail: romania@cartier.md

www.cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură. Plata se face ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Cartier clasic* este coordonată de Dorin Onofrei

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Inga Druță

Coperta seriei: Vitalie Coroban

Coperta: Vitalie Coroban

Design: Marina Fusa

Tehnoredactare: Marina Fusa

Prepress: Editura Cartier

Tipar: Combinatul Poligrafic (nr. 20 339)

Oscar Wilde

THE PICTURE OF DORIAN GRAY

Collins, London, 1965

Oscar Wilde

PORTRETUL LUI DORIAN GRAY

Ediția a III-a, martie 2012

© 2012, 2008, Editura Cartier pentru prezenta versiune românească. Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Wilde, Oscar

Portretul lui Dorian Gray / Oscar Wilde; trad. : Radu Tătărucă; – Ed. a 3-a. – Ch. : Cartier, 2012

(Combinatul Poligr.). – 284 p. – (Col. „Cartier clasic”).

Tit. orig.: The picture of Dorian Gray – 1500 ex.

ISBN 978-9975-79-739-9

821.111-31

W 68

Prefață

Artistul este un creator de lucruri frumoase.

Ținta artei este să se dezvăluie în lumină, lăsând în umbră mâna artistului.

Criticul este cel care traduce în alt chip, ori îmbracă în alt material impresia pe care i-o fac lucrurile frumoase.

Critica cea mai înaltă ca și cea mai modestă este autobiografie, de un fel sau altul.

Cei care găsesc înțelesuri urâte în lucrurile frumoase cultivă viciul lipsit de plăcere. Greșeală.

Acei care descoperă sensuri frumoase în lucruri frumoase sunt spirite elevate. Pentru aceștia mai există speranță.

Ei sunt cei aleși pentru care lucrurile frumoase își găsesc rostul în însăși frumusețea lor.

Nu există cărți morale sau imorale.

Sunt cărți bine scrise și cărți prost scrise; atât și nimic mai mult. Aversiunea față de realism a secolului nouăsprezece e furia lui Caliban, recunoscându-și chipul în oglindă.

Aversiunea secolului nouăsprezece față de romantism e furia lui Caliban, care nu se regăsește în oglindă. Viața morală

a omului constituie unul dintre subiectele tratate de artist, dar moralitatea artei constă în utilizarea perfectă a unui medium imperfect.

Artistul nu ține să dovedească oarece. Dovezi se pot aduce chiar și pentru lucrurile evidente.

Artistul nu are preferințe etice. Înclinația către simpatii morale, la un artist, înseamnă un manierism stilistic impar-donabil.

Nu există artist morbid. Artistul poate exprima orice.

Gândirea și limbajul sunt instrumentele artei sale. Materialele artei sale sunt viciul și virtutea. Din punctul de vedere al formei, modelul tuturor artelor este arta muzicianului. Din punctul de vedere al sentimentului, modelul este măiestria actoricească.

Toate artele sunt deopotrivă suprafață și simbol.

Acei care caută dincolo de suprafață o fac pe propriul risc.

Acei care țin să deslușească simbolul trebuie să se teamă.

Ceea ce oglindește arta de fapt este spectatorul și nu viața.

Diversitatea opiniilor privitoare la opera de artă arată că ea este nouă, complexă și plină de viață.

Pe când criticii se pot contrazice, artistul se află în acord cu sine.

Putem ierta pe cel care a făcut un lucru folositor, atâta timp cât se abține în a-l lăuda. Singura scuză a celui care realizează un lucru inutil este o admirație fără margini.

Arta, în orice formă, este lipsită de utilitate.

Oscar Wilde

Capitolul I

Atelierul era impregnat de mirosul puternic al trandafirilor, iar atunci când vântul ușor, văratic, se zbenguia printre pomii din grădină, aducea prin ușa deschisă aroma grea de liliac sau mai delicatul parfum al florii roz de măceș.

Din colțul canapelei din perne de piele persane, pe care era întins, fumând ca de obicei țigară de la țigară, lordul Henry Wotton prindea transparența luminos-gălbuie și aroma de miere a buchetelor de bobîțel, ale cărui ramuri tremurânde păreau că abia pot duce povara acestei frumuseți aprinse. În răstimpuri, umbre fantastice de păsări în zbor fulgerau pe draperia lungă din mătase indiană, trasă peste imensa fereastră, producând scurte efecte de artă japoneză, ce-l duceau cu gândul la pictorii cu fețe palide, de jad, din Tokio, care căutau să transmită ideea de mișcare și de iuțea cu mijloacele unei arte necesarmente statice. Zumzetul apăsător al albinelor, croindu-și calea printre ierburile înalte și sălbăticate sau rotindu-se monoton în jurul țepilor poleiți cu praf ai tufelor răzlețe de caprifoi, împovăra și mai mult liniștea. Zgomotele confuze ale Londrei păreau notele surde ale unei orgi îndepărtate.

În centrul camerei, prins pe un șevalet înalt, se afla portretul în mărime naturală al unui tânăr de o frumusețe extraordinară. În fața lui, la mică distanță, ședea artistul însuși, Basil Hallward, a cărui dispariție fulgerătoare, acum câțiva ani, a cauzat la vremea aceea atâta agitație, dând naștere la presupuneri dintre cele mai stranii.

În timp ce privea grațioasa și atrăgătoarea formă, atât de măiestru oglindită în arta sa, un irepresibil zâmbet de plăcere îi aluneca pe față. Dar deodată a tresărit, a închis ochii și și-a dus degetele la pleoape ca și când ar fi vrut să nu se lase trezit din cine știe ce vis al minții.

— Este cea mai bună lucrare a ta, Basil, cel mai bun tablou pe care l-ai pictat, a rostit apatic lordul Henry. La anul, trimite-l neapărat la Grosvenor. Academia este prea mare și banală. De fiecare dată când merg acolo, fie este atâta lume, încât nu văd tablourile, ceea ce este îngrozitor, fie atâtea tablouri din pricina cărora nu apuc să văd lumea, iar asta-i și mai rău. Grosvenor e singurul loc potrivit.

— Nu cred că o să-l trimit undeva, a răspuns celălalt, aruncându-și capul pe spate – acel tic bizar de care se amuzau mereu prietenii de la Oxford. Nu, n-o să-l trimit nicăieri.

Lordul Henry a ridicat sprâncenele și l-a privit mirat prin finele rotocoale de fum albăstrui, ce se încolăceau capricios, ale țigării cu tutunul amestecat din belșug cu opiu.

— Nu-l trimiți nicăieri? Dar pentru ce, dragul meu prieten? Ce motiv ai avea? Voi, pictorii, sunteți o faună bizară! Ați face orice pentru faimă; de îndată ce o aveți, nu știți cum să vă debarasați de ea. E o nerozie – există un singur lucru pe

lumea asta mai rău decât să se vorbească de tine; e să nu se vorbească. Un asemenea portret te-ar situa mai presus decât toți tinerii din Anglia, iar pe bătrâni i-ar umple de invidie, dacă cei bătrâni mai sunt capabili de emoții.

— Știu că ai să râzi de mine, i s-a replicat, însă chiar nu îl pot expune. Am pus prea mult din mine în el.

Lordul Henry s-a întins pe divan și a râs.

— Ți-am spus că o să râzi; dar asta nu înseamnă că nu e adevărat.

— Prea mult din tine! Pe cuvânt, Basil, nu te știam așa de vanitos. Și nici nu văd vreo asemănare între tine, cu fața ta colțuroasă și părul de cărbune, și acest Adonis, ce pare a fi făcut din ivoriu și petale de roze. Zău, dragul meu Basil, acesta este un Narcis, iar tu – sigur, ai o expresie intelectuală și așa mai departe. Dar frumusețea, adevărata frumusețe, se sfârșește acolo unde începe expresia intelectuală. Intelectul are tendința intrinsecă de a exagera și a distruge armonia feței. Din clipa în care cineva se pune pe gândit, devine imediat tot numai un nas sau o frunte sau altă hidoșenie. Privește la oamenii de succes din oricare dintre profesiile elevate. Sunt dezgustători la culme. Desigur, cu excepția clerului. Dar în Biserică nu se gândește. Un episcop va repeta și la optzeci de ani ce a fost învățat să zică atunci când era un fecior de optsprezece și faptul că arată mereu încântător e o consecință firească. Misteriosul tău tânăr prieten, al cărui nume nu mi l-ai destăinuit vreodată, dar al cărui portret mă fascinează cu adevărat, nu gândește. Sunt cât se poate de sigur. E o creatură frumoasă, lipsită de creier, care ar trebui să se afle mereu aici

în timpul iernii, când nu sunt flori la care să privim, și mereu vara, ca să ne răcorim mințile. Nu te flata singur, Basil, nu semeni câtuși de puțin cu el.

— Nu mă înțelegeți, Harry, a răspuns artistul, bineînțeles că nu sunt ca el. Știu foarte bine. De fapt mi-ar părea rău să arăt ca el. Ridici din umeri? Îți spun adevărul. Trăsăturile fizice și intelectuale stau sub semnul unei fatalități, acel gen de blestem care pare a urmări de-a lungul istoriei pașii greșiți ai regilor. E mai bine să nu fii deosebit de semenii tăi. Urâții și proștii au parte de ce-i mai bun pe lume. Se așază cum le vine mai bine și cască ochii la spectacol. Dacă habar nu au care e gustul victoriei, cel puțin sunt scutiți de paharul înfrângerii. O duc așa cum ar trebui să o facem cu toții – netulburăți, indiferenți și fără ceasuri de neliniște. Nu abat ruina asupra altora, dar nici nu sunt supuși distrugerii pricinuite de mână străină. Rangul și bogăția ta, Harry; mintea mea, așa cum e; arta mea, câți bani face; chipul arătos al lui Dorian Gray – cu toții vom avea de suferit de pe urma darurilor cu care ne-au înzestrat zeii, vom suferi teribil.

— Dorian Gray? Așa îl cheamă? a întrebat lordul Henry, părăsind canapeaua și îndreptându-se către Basil Hallward.

— Da, așa se numește. Nu aveam de gând să-ți zic.

— De ce?

— Nu știu cum să-ți spun. Când îmi place cineva nespus de mult, nu îi dezvălui numele altora. E ca și cum aș ceda o parte din acel cineva. Am ajuns să îmi placă tainele. Par să fie singurele lucruri care fac viața modernă plină de mister și de miraculos. Cea mai neînsemnată banalitate devine o sursă de plăcere,

dacă arunci un vâl asupra ei. Acum, când e să plec din oraș, nu le spun cunoscuților unde plec. Dacă aș face-o, mi-aș strica plăcerea. Aș zice că e un obicei prostesc, dar îți umple viața de farmec. Presupun că asta ți se pare o idioțenie îngrozitoare?

— Deloc, a răspuns lordul Henry, deloc, dragul meu Basil. Nu uita că sunt căsătorit, iar unicul farmec al căsniciei este acela că face ca o viață de decepții să fie absolut necesară ambelor părți. Nu știu niciodată unde se află soția mea, iar ea nu știe ce fac eu. Când ne întâlnim – ocazional, atunci când cinăm în oraș ori ne ducem la Duke's – ne povestim unul altuia cele mai absurde istorii, cu fețele cele mai serioase. Nevastă-mea se pricepe de minune la așa ceva, mult mai bine decât mine. Nu încurcă niciodată datele întâlnirilor, pe când mie mi se întâmplă întotdeauna. Nu face tapaj când mă prinde descoperit. Uneori aș prefera să-și iasă din fire; dar nu face decât să râdă de mine.

— Harry, nu-mi place cum vorbești despre viața ta de familie, a spus Basil Hallward, făcând pași către ușa care dădea în grădină. Cred că ești cu adevărat un soț cât se poate de bun, dar ți-e rușine de nu mai poți de virtuțile tale. Ești un tip extraordinar. Nu spui niciodată ceva moral, în schimb nu faci lucruri necuvenite. Cinismul tău e doar o poză.

— Să fii natural este o poză și încă cea mai iritantă pe care o cunosc, a izbucnit în râs lordul Henry, și cei doi tineri au ieșit împreună în grădină și s-au așezat comod pe o bancă lungă din bețe de bambus, la umbra unei tufe înalte de laur. Razele soarelui băteau în frunzele lucioase. Unduiau în iarbă margarete albe.

După un moment de tăcere, lordul Henry și-a scos ceasul.
A murmurat:

— Basil, mi-e teamă că trebuie să plec, dar înainte de asta insist să-mi răspunzi la o întrebare pe care ți-am pus-o mai demult.

— Care? a întrebat pictorul, cu ochii pironiți în pământ.

— Știi foarte bine.

— Deloc, Harry.

— Bine, îți spun eu care; să-mi zici de ce nu vrei să expui portretul lui Dorian Gray. Motivul adevărat.

— Ți l-am spus.

— Nu mi-ai spus. Ce mi-ai spus este că ar fi prea mult din tine în el. Hai, că-i o copilărie.

— Harry, îi spune Basil Hallward, privindu-l drept în ochi, fiecare portret pictat cu suflet este un portret al artistului, nu al celui care pozează. Modelul este numai un accident, este prilejul. Nu el e cel pe care-l dezvăluie pictorul; mai degrabă pictorul se imaginează pe sine în culorile de pe canava. Rațiunea pentru care nu voi expune această lucrare e că mi-e teamă că am arătat în el taina sufletului meu.

Lordul Henry a întrebat râzând:

— Și care-i taina?

— Am să-ți spun, a zis Hallward, și o expresie confuză i se întipări pe față.

— Sunt numai urechi, a continuat companionul său.

— Nu sunt deloc multe de spus, Harry, și tare mi-e teamă că nu o să pricepi mare lucru. Probabil că nici nu o să mă crezi.

Lordul Henry s-a aplecat zâmbind, a rupt o margaretă cu petale roz din iarbă și a început să o examineze, apoi i-a răspuns, cu privirea fixată asupra micului disc de aur cu frunzulițe albe:

— Sunt absolut sigur că te voi înțelege, cât despre lucrurile pe care le cred, cred orice în măsura în care este de necrezut.

Au căzut câteva flori din pomi, scuturate de o adiere, iar ciorchinii plini ai liliacului, cu puzderia lor de stele, au prins a fremăta în aerul lănced. Undeva, lângă perete, a început să țârâie un greier; o libelulă, lungă, subțire ca un fir albastru, a trecut purtată de aripile translucide, maronii. Lordului Henry îi părea că aude bătând inima lui Basil Hallward; era curios ce putea să urmeze.

— Povestea e pur și simplu aceasta, s-a hotărât pictorul după câteva momente. Acum două luni m-am dus la un bai-ram la lady Brandon. Știi și tu, din când în când bietul artist trebuie să iasă în lume, cât să arate că nu e un sălbatic. Cu o haină de seară și o cravată albă, oricine – chiar tu ai spus-o – fie și un agent de bursă, poate trece drept o ființă civilizată. Ei, trecuseră vreo zece minute de când făceam conversație cu niște matroane uriașe, împopoțonate, și cu niște academicieni plictisitori, când mi-am dat seama dintr-odată că sunt fixat de cineva. M-am întors pe jumătate și l-am văzut pentru întâia oară pe Dorian Gray. În acel moment în care ni s-au întâlnit privirile, am simțit că mă fac alb la față. Am fost cuprins de o stranie senzație de panică. Eram conștient că sunt față în față cu cineva a cărui personalitate ea singură este atât de fascinată, încât, de i-aș fi îngăduit, m-ar fi subjugat cu totul – trup,

suflet și chiar artă. Nu accept imixtiuni în viața mea. Știi și tu, Harry, ce fire independentă sunt. Am fost întotdeauna propriul meu stăpân; cel puțin așa a fost până l-am întâlnit pe Dorian Gray. Pe urmă – dar cum să-ți explic? Ceva îmi spunea că viața mea se află în pragul unei teribile crize. Aveam sentimentul ciudat că soarta îmi pregătea plăceri fără de seamăn și dureri fără de seamăn. M-a cuprins teama și m-am întors cu gândul să părăsesc încăperea. Nu conștiința îmi dicta asta; mai degrabă un soi de lașitate. Nu sunt deloc mândru de mine pentru faptul că am încercat să fug.

— Basil, conștiința și lașitatea sunt unul și același lucru. Conștiința nu este decât marca firmei. Atât și nimic mai mult.

— Nu e așa, Harry; nici tu nu crezi asta. Totuși, indiferent de motiv – ar fi putut fi vorba de mândrie; eram teribil de mândru – mi-am croit drum către ușă. Unde bineînțeles că m-am poticnit de lady Brandon; care s-a pus pe țipat: „Doar nu o să fugi așa devreme, mr. Hallward?” Glas ascuțit ca al ei, l-ai auzit?

— Cum să nu, ar fi un păun, nu alta, dac-ar fi fost și frumoasă, a spus lordul Henry, rupând pe rând petalele margaretei cu degetele lui lungi și nervoase.

— Nu am putut scăpa de ea. M-a tras după dânsa la niște altețe regale, la alții împlătoșați cu ordine și medalii, au urmat cucoane mai trecute, cu diademe gigantice și nasuri de papagal. Mă prezenta tuturor drept cel mai scump prieten. Era abia a doua oară când o întâlneam, dar își pusese în cap să facă din mine un leu-paraleu. Cred că una dintre picturile mele stârnise vâlvă pe atunci sau cel puțin se pălăvrăgise pe seama ei în gazetele de duzină – asta te ridică la standardul de imortalitate al

secolului nostru. Dintr-odată mă trezesc față în față cu tânărul a cărui înfățișare mă tulburase în chip atât de ciudat. Ne aflam foarte aproape unul de altul, mai că ne atingeam. Ne priveam din nou. Dintr-o pornire necugetată, i-am cerut lui lady Brandon să mă prezinte. Dar poate că nu greșeam; la urma urmelor era inevitabil – am fi intrat în vorbă unul cu celălalt fără a fi prezentați, sunt sigur. Așa mi-a spus și Dorian după aceea. Avusese și el sentimentul că ne e dat să ne cunoaștem.

— Și cum ți l-a descris pe acest încântător tânăr? întrebă lordul. Știu că se apucă să dea un *précis* rapid despre oricare invitat. Mi-o amintesc ducându-mă înaintea unui gentleman dur, congestionat și cu pieptul acoperit de ordine și panglici și șușotindu-mi la ureche pe note tragice, care trebuie să fi fost auzite de fiecare din încăperea, cele mai șocante amănunte despre el. Am luat-o literalmente la fugă. Îmi place să-i citesc singur pe oameni. Lady Brandon însă își tratează invitații precum un adjudecător obiectele de licitat. Fie îi descrie cu totul anapoda, fie îți spune despre ei totul, afară de ce vrei să știi.

— Biata lady Brandon! Ești aspru cu ea, Harry, făcu neconvingător Hallward.

— Dragă prietene, a încercat să fondeze un salon și i-a ieșit un restaurant. Ce să-mi placă la ea? Dar, zi-mi, ce ți-a servit despre mr. Dorian Gray?

— A, ceva în genul: „Încântător băiat... sărmana maică-sa și cu mine eram absolut nedespărțite. Am uitat complet ce face... teamă mi-e că nimic... a, da, cântă la pian... ori la vioară cumva, dragă mr. Gray?” Niciunul dintre noi nu ne-am putut stăpâni râsul; ne-am împrietenit pe loc.